

COVID-19

Patoloji Laboratuvarlarında Alınması Gereken Enfeksiyon Kontrol Önlemleri



T.C. SAĞLIK BAKANLIĞI

Güncellenme Tarihi: 20.04.2020

COVID-19 un toplumda yayılmasını önlemek için elektif ameliyatlara ertelenmeli, sadece acil ameliyatlara yapılmalıdır. Böylece patoloji laboratuvarına gelen örnek sayısı da azaltılmalıdır. COVID-19 için solunum sistemi örnekleri başta olmak üzere, kan ve diğer vücut sıvıları ve dışkı potansiyel risk taşımaktadır. Bu nedenle olası/kesin COVID-19 vakasına gerekli ise histopatolojik inceleme yapılmalıdır.

Tüm histopatolojik işlemlerde aşağıda belirtilen enfeksiyon kontrol önlemleri alınmalıdır.

1. İşlem sırasında görev alacak tüm sağlık personeline enfeksiyon kontrol kuralları, kişisel koruyucu ekipman (KKE) kullanımı ve el hijyeni konusunda eğitim verilmelidir.
2. El hijyenine dikkat edilmelidir. Eller en az 20 saniye boyunca su ve sabunla yıkanmalı, su ve sabunun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır.
3. İşlemler belirlenmiş bir alanda, mümkün olduğu kadar az kişi ile yapılmalıdır.
4. Formalinle fikse edilmiş örnekler, %70 üzeri alkol içeren sıvı bazlı sitoloji örnekleri, %70 üzeri alkol tesbitli yaymalar şeklindeki sitoloji örnekleri, alkol ve formalinin virüs öldürücü olması nedeniyle biyogüvenlik seviye II (BSL2) kuralları geçerlidir. %70 altında oranda alkol içeren sıvı bazlı sitoloji örneklerinin virüsü inaktive edip etmediği konusunda yeterli bilgi bulunmamaktadır.
5. Aerosol damlacıkları (oluşturabilecek COVID-19 bulaş açısından yüksek risk taşıyan işlemler ve materyaller:
 - a. Patoloji ve sitoloji laboratuvarında yüksek bulaş riskli materyaller: alkol veya formaldehid ile tesbit edilmemiş olan bronş lavajı, ince iğne aspirasyon örnekleri, kan, kemik iliği aspiratı hazırlanması ve diğer vücut sıvıları, intraoperatif konsültasyon veya "frozen" inceleme için gönderilen taze doku örnekleri, intraoperatif konsültasyon inceleme dışındaki tespit edilmeden laboratuvara gönderilen operasyon materyalleridir. Bu risk bulunduran taze materyallerin diseksiyonla incelenmesi veya incelemeye hazırlanması, bu materyallerden yapılacak DNA, RNA eldesi işlemleri sırasında görevli hekim ve personellerin kullanacağı KKE; su geçirmez önlük, N95 /FFP2 maske, gözlük /yüz koruyucu ve eldiven olmalıdır. İşlemler tercihen kabinde ve havalandırılmalı ortamda gerçekleştirilmelidir.
 - b. Hasta başı sitolojik örnek yeterliliği değerlendirmesinden pandemi

döneminde zorunlu olmadıkça kaçınılmalıdır. Yapılması zorunlu ise patoloji personelinin KKE; su geçirmez önlük, N95 /FFP2 maske, gözlük /yüz koruyucu ve eldiven kullanarak, havalandırması sağlanan ortamlarda bu işlemleri gerçekleştirmesi gerekmektedir.

- c. Enjektör ile çekilen aspirasyon materyallerinin lama yayılması, aspirasyon preparatlarının havada veya sıcak hava ile kurutulması işlemleri yüksek oranda aerosol oluşturma ve bulaş riski taşır. Bu işlemlerin KKE; su geçirmez önlük, N95 /FFP2 maske, gözlük/yüz koruyucu ve eldiven kullanılarak, tercihen sınıf II biyogüvenlik kabinlerinde yapılması önerilir.
 - d. Sitolojik örnek hazırlanması ve bunlardan DNA, RNA eldesi aşamalarında teknik personelin dikkat etmesi gereken aerosol oluşma riski yüksek işlemler: materyalin bulunduğu tüplerin kapaklarının açılması, materyalin kuvvetli çalkalama, karıştırma, vorteksleme, pipetleme, dilüsyon veya santrifüj işlemleri ile santrifüj sonrası süpernatantların ayrılması gibi işlemlerdir. Bu işlemlerin sınıf II biyogüvenlik kabinlerinde ve KKE ; su geçirmez önlük, N95 /FFP2 maske, gözlük /yüz koruyucu ve eldiven ile yapılması önerilir.
 - e. İntraoperatif konsültasyon sırasında frozen kesit yapılan cihazların düzenli ve her inceleme sonrasında alkol ile temizlenmesi önerilir. Frozen kesit yapan ve cihaz temizliği yapan kişilerin KKE; su geçirmez önlük, N95 /FFP2 maske, gözlük /yüz koruyucu ve eldiven kullanması gerekmektedir.
6. Aerosol oluşturmeyen işlemlerde kullanılacak KKE; su geçirmez önlük, tıbbi maske, gözlük /yüz koruyucu ve eldivendir.
 7. İşlem sonrası önce su ve deterjanla temizlik ve ardından dezenfeksiyon yapılmalıdır. Dezenfektan olarak hastane dezenfeksiyonunda tercih edilen bir dezenfektan kullanılabilir.
 8. Yer ve yüzey dezenfeksiyonunda, 1/100 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) ya da klor tablet (ürün önerisine göre) kullanılabilir.
 9. Disseksiyon tezgahı dezenfeksiyonu için ise 1/10 sulandırılmış çamaşır suyu (Sodyum hipoklorit Cas No: 7681-52-9) ya da klor tablet (ürün önerisine göre) kullanılır. Bu amaçla %70 lik alkol de kullanılabilir. Çalışılan materyal ile kontaminasyon olan diğer yüzeyler de benzer şekilde dezenfekte edilir. Dezenfektanın temizlenen yüzeyde en az 1 dakika kalması sağlanır.
 10. Diğer alanlarda (mikroskop, idari alanlar, arşiv vb.) standart temizlik yeterlidir. Ancak İntraoperatif konsültasyon "frozen" inceleme preparatlarının değerlendirilmesi sırasında da lamaların ve mikroskopların kontaminasyon riski bulunduğundan eldiven kullanılması önerilir. Aynı şekilde sitoloji preparatlarının incelemesi sırasında da eldiven kullanılması önerilir.

11. Sitolojik materyal kontaminasyonuna bağlı dezenfeksiyonda kontamine alan izole edilmelidir. Cam kırıkları, maşa/forseps ile toplanmalı, dökülen sıvı materyal üzerine absorban madde (süzgeç kağıdı/talaş) örtülmelidir. Absorban üzerine dezenfektan dökülmelidir. Dezenfektanın en az 20 dakika kalması sağlanmalıdır. Absorban kaldırıldıktan sonra ortam tekrar dezenfektan ile temizlenmelidir. Absorban madde ve diğer tüm materyal tıbbi atık kutusuna atılmalıdır.
12. Eğitim kurumlarında çoklu mikroskopik değerlendirmelerde maske kullanılmalı, ikiden çok kişiyle uzun süreli değerlendirmeden kaçınılmalı, ortamların sık sık havalandırılması sağlanmalıdır.
13. Temizlik yapan personel tıbbi maske, eldiven, su geçirmez önlük ve göz koruyucu kullanmalıdır.
14. Temiz ve kirlı alan oluşturulmalı, işlem sırasında kullanılan tek kullanımlık malzemeler ve oluşan atıklar tıbbi atık kutusuna atılmalıdır.
15. İşlemler sırasında KKE olmadan bir temas gerçekleşmesi durumunda ilgili personel risk değerlendirmesi için Enfeksiyon Kontrol Komitesine yönlendirilmelidir.